

Kommunesamarbeid på VA-sektoren

Av Ivar D. Kalland

Ivar D Kalland
er fagdirektør i Bergen kommune

Innlegg på Juleseminar 16.12.1999

Vi vet at det kan oppnås gevinster om det kommunale samarbeidet innen VA-sektoren utvides. Det dreier seg om både effektiviserings- og kvalitetsgevinster. Dessuten stilles det stadig økede kompetansekrav til kommunene, som vanskelig (umulig?) kan oppfylles om man opptrer på egen hånd. Hvorfor samarbeider kommunene da ikke mer, når vi vet at dette gir resultater?

Jeg vil orientere litt om mitt syn på dette, først litt om dagens status på dette feltet, og om hva jeg tror er mulige veier videre.

Jeg har arbeidet litt med slike spørsmål i Hordaland de siste år, og etter vel tjue års arbeid i Bergen har jeg også sett effekten av å samordne virksomheten for de tidligere 5 sammenslutningskommunene. For øvrig har jeg også fått et visst innblikk i både aktuelle problemstillinger og muligheter gjennom mitt engasjement i NORVAR.

Jeg vil primært snakke om former for formelt interkommunalt samarbeid, dvs om interkommunale selskaper, og om

driftsassistanser. Jeg vil her ikke snakke om faglig samarbeid på det personlige plan, men jeg vil presisere at dette har vært, er og vil være en viktig del av VA-samarbeidet i Norge.

Situasjonen i dag

Det er mange steder etablert *interkommunale produksjonsanlegg*. Disse er ofte begrunnet ut fra "teknisk/økonomiske" forhold, og utnytter det faktum at ett stort anlegg er billigere enn flere små:

Et renseanlegg som er dobbelt så dyrt, har 4 ganger så stor kapasitet.

En ledning som er dobbelt så dyr, har 20 ganger så stor kapasitet.

Disse anleggene "henger" sammen, og de er ofte grossistanlegg, idet de leverer til / mottar fra kommunale VA-verk, og har dermed ikke direkte kundansvar. Uten direkte å vite det, er jeg sikker på at majoriteten av anleggene er ingeniørskapte. (Mye kan sies om ingeniører, men regne kan de, og de er praktisk anlagt). Om man forsøker å beregne gevinstene, sammenlignet med separate anlegg, vil man finne at gevinstene er formidable.

Det fins *driftsassistanser* i de fleste

fylker, og over halparten av kommunene deltar i slikt samarbeid. Det samarbeides om felles faglige og administrative oppgaver, med driftssamarbeid, med kompetansedeling og mer. Det synes som om kvalitet vektlegges mer enn økonomi, og volumet er beskjedent sammenholdt med de samlede VA-budsjetter. Gevinstene er betydelige, men tiltakene bør vel betegnes som et slags "førstegenerasjons-samarbeid", og det gir utvilsomt en god øvelse i interkommunalt samarbeid.

Noe er på gang?

Strammere kommunale budsjetter og mer krevende kunder de siste år har gitt som resultat at:

- Det kreves *øket effektivitet*, med bl.a. det resultat at bestiller-utfører modeller utredes, og konkurranseutsetting og privatisering er velkjente og noen steder aktuelle begreper.
- Det kreves *bedre kvalitet* på tjenestene, og både kunder og myndigheter er "på hugget".
- *Gebyrene øker*, også grunnet lavere subsidiering av VA-tjenestene.
- Det kreves *utjevning av gebyrene* kommunene imellom, i hvert fall synes media og diverse kundeorganisasjoner å være kontinuerlig opptatt av dette. (NB - vi har utjevning innen kommunen, og ingen klager på det.)

Hva vil skje?

Det må innledningsvis presiseres at dette er mine antakelser, men jeg vil anta at treffprosenten er høy:

1. Vi vil se *flere interkommunale selskaper*, de eksisterende vil bli stør-

re, og grossister og detaljister vil forenes. Blant annet vil det oppstå interkommunale løsninger også der infrastrukturen ikke "henger sammen". Løsningene vil i noen grad omfatte både eierskap til anleggene og driftsoppgaver, men det er særlig innen drift at stordriftsfordelene gjennom interkommunale driftsenheter kan utnyttes. Dessuten kan slike driftsselskaper være relativt enkle å etablere som et første trinn på veien, sammenliknet med samling av eierskap med store kapitalverdier som skal omfordeles. Vi vil vel også (alternativt) se at disse større selskapene vil tilby tjenester i "markedet". Potensialet er både av økonomisk og kvalitetsmessig art.

2. *Konkurranseutsetting av tjenester vil øke*, og det private tilbudet innen vår sektor vil bli mer omfattende. Både flere produksjonsoppgaver vil konkurranseutsettes, men også mer omfattende driftsløsninger vil etter hvert tilbys "markedet". Potensialet er stort, idet i størrelsesorden 60 – 90% av de kommunale VA-budsjetter kan "kjøpes", men en begrensning i dag er at det ikke fins noe fungerende marked over hele spekteret. Det er litt interessant å merke seg at "kjøpsprosenten" i dag ofte ligger i området 50 - 60%, og at det er ingeniører som har bidratt til dette ut fra rene hensiktsmessighetsvurderinger (ingeniører er ikke ideologer?). Det private tilbudet innen drift og vedlikehold vil øke etter hvert som vi snakker om kon-

kurransetsetting, vi vil etter hvert se allianser mellom entreprenører, håndverkere og servicebedrifter.

3. *Rammebetingelsene vil endres*, også fordi de nye samarbeidsformer vil kreve det. Og har egentlig VA så mye i kommunestyret å gjøre? VA-virksomhetene er i meget stor grad styrt av statlige rammebetingelser. Forutsatt at man tilsikter å dekke krav fra drikkevannsforskrift og utslippskonsesjoner og "lever i pakt" med med lov om VA-gebyrer, gir dette et beskjedent spillerom for de lokale aktører, dvs kommunestyret. Det måtte i såfall være å påse at god kundeservice blir fokusert innen virksomheten. Som hos energiverkene fins det også et "sovende" potensiale innen VA.

Hva så?

Jeg tror jeg vil slå fast at vi opptil nå har gjort en god jobb, Norsk VA har utviklet seg betydelig og i positiv retning de siste tiår. Men mye gjenstår, og for å komme videre, kreves noe mer/ annet enn tradisjonell ingeniørkompetanse:

- Salgsarbeidet må forbedres, og
- Andre aktører må engasjeres.

Vi må selge noe annet enn godt fagmiljø og avanserte renseanlegg. Dette er våre kunder (og politikere?) fullstendig uinteressert i. Vi må "selge" kvalitet og effektivitet.

For å få suksess tror jeg dette krever engasjement av våre eiere, dvs politikere, men det er vi som må ta initiativet.

Norsk Vannforening har fått hjemmeside på Internett

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE), har vært behjelpelig med å skaffe Norsk Vannforening en egen hjemmeside på Internett. Hjemmesiden nås ved å gå via NVEs hjemmeside. Adressen er: <http://www.nve.no/vannforeningen>